МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ РОЗВЕДЕННЯ І ГЕНЕТИКИ ТВАРИН ім. М.В.ЗУБЦЯ НААН
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської конференції

«ГЕНЕТИКА І СЕЛЕКЦІЯ – КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА»,

присвячена 75-й річниці від дня народження доктора с.-г. наук, члена-кореспондента НААН, професора
ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА

18 лютого 2026 року, м. Біла Церква

Біла Церква
2026

ЗМІСТ

І БЛОК
РУДИК ІВАН АДАМОВИЧ

доктор сільськогосподарських наук, член-кореспондент НААН, професор
(11.01.1951–20.03.2014)

Афанасенко В.Ю. СВІТЛА ПАМ'ЯТЬ КОЛЕЗІ, НАСТАВНИКУ ТА ДРУГУ!..... 8

Бірюкова О.Д. ЕТАЛОН НАУКОВОЇ ЯКОСТІ ТА ЛЮДСЬКОЇ ПОРЯДНОСТІ…… 9

Гиль М.І. СПОГАД ПРО ВЧЕНОГО…..... 10

Загородній А.П. СПОГАДИ ПРО ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА...…..... 12

Клопенко Н.І., Титаренко І.В., Старостенко І.С. НАШ КЕРІВНИК І НАСТАВНИК: СПОГАДИ СПІВРОБІТНИКІВ..... 13

Ковтун С.І. ІВАН АДАМОВИЧ РУДИК. ДЯКУЄМО ЗА СПІЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ШЛЯХ…… 16

Костенко О.І. СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ РУДИКА ІВАНА АДАМОВИЧА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ……..... 17

Олешко В.П. НАУКОВА ШКОЛА ТА ЖИТТЄВІ УРОКИ ПРОФЕСОРА ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА……..... 19

Полупан Ю.П. В АВАНГАРДІ НАУКОВИХ ОСНОВ РОЗВЕДЕННЯ ТВАРИН..... 21

Помітун І.А. НАУКОВА ЕТИКА ТА ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА……..... 28

Соболєв О.І. ІВАН АДАМОВИЧ РУДИК – НЕЗАПЕРЕЧНИЙ АВТОРИТЕТ…… 29

Сотніченко Ю.М. НАСТАВНИК, ЯКИЙ ДАРУВАВ КРИЛА: ПАМ'ЯТІ ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА……...……..….. 30

Ставецька Р.В. ЯКЩО СУМНІВАЄШСЯ – ВЧИНЯЙ ГІДНО……....…. 32

Федорович Є.І. ПРИКЛАД ВІРНОГО СЛУЖІННЯ ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУЦІ ТА ОСВІТІ……..……. 34

Хмельничий Л.М. ГІДНІСТЬ, ПРОНЕСЕНА КРІЗЬ ТЕРНИ НАУКОВОГО ЖИТТЯ…….…… 36

Цехмістренко С.І. СВІТЛО ВЕЛИКОЇ ДУШІ. ПАМ'ЯТІ КОЛЕГИ ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА…….……. 38

ІІ БЛОК

Бабенко О.І. МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ЖИВА МАСА КОРІВ З УРАХУВАННЯМ ЇХ ВАГИ ПРИ ПЕРШОМУ ОСІМЕНІННІ…… 40

Borshch O.V., Borshch O.O., COW REST AS THE BASIS OF COMFORT 43

Бучковська В.І., Євстафієва Ю.М., ВИКОРИСТАННЯ БІЛКОВО-МІНЕРАЛЬНОЇ ВІТАМІННОЇ ДОБАВКИ В ГОДІВЛІ СВИНОМАТОК..... 46

Вакула Б.В. МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ КІЗ ЗА СТАНДАРТНОЇ ТА ТРИВАЛОЇ ЛАКТАЦІЇ..... 49

Васяк В. Ю. ІНТЕГРАЦІЯ ГЕНОМНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І БІОТЕХНОЛОГІЙ У ТВАРИННИЦТВІ: ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ ДО СТАЛОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ЕФЕКТИВНОЇ ПЕРЕРОБКИ……..……..... 52

Вечорка В. В., Скляренко Ю. І., Ладика В. І., Михалко О. Г., Кучкова Т. П., Герман Д. М., Перекрестова Г. В., ІСТОРІЯ, ПРОДУКТИВНІ ТА БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БУРОЇ ХУДОБИ В УКРАЇНІ……..…. 56

Войтенко С.Л., Сидоренко О.В., Петренко М.О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ТВАРИННИЦТВА УКРАЇНИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЗНИКАЮЧИХ ПОПУЛЯЦІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН……. 60

Волошин Р.В. МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ І ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ МОЛОКА ЗА ПІДВИЩЕНИХ ТЕМПЕРАТУР НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА……....……. 63

Гарник Л.П. ТЕХНОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНОФОНДУ ПТИЦІ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА НІШЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ……..... 65

Гаюк Н.В., Роль Н. В. РОЛЬ ХІМІЇ У ГЕНЕТИЦІ, РОЗВЕДЕННІ ТА СЕЛЕКЦІЇ ТВАРИН……...…… 68

Германський І.Ю., Мерзлова Г.В. ВСТАНОВЛЕННЯ НЕШКІДЛИВОСТІ МОДИФІКОВАНОГО СУХОГО ЯЄЧНОГО БІЛКА..... 70

Гончаренко І.В. ГЕНЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БУЙВОЛІВ У ПРОДОВОЛЬЧІЙ ТА ЕКОЛОГІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ….....…….. 74

Джус В.М., Бондаренко Л.В. ВПЛИВ ВКЛЮЧЕННЯ ЛИЧИНОК ЧОРНОЇ ЛЬВИНКИ (*HERMETIA ILLUCENS*) У РАЦІОН НА ІНТЕНСИВНІСТЬ РОСТУ ТА ЗБЕРЕЖЕНІСТЬ МОЛОДНЯКУ ФАЗАНА..... 77

Динник О.М. ДОБРОБУТ І ПРОФІЛАКТИКА ЗДОРОВ'Я ТВАРИН ЯК СКЛАДОВА АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА…….....….. 79

Загородній А.П., Чернюк С.В. ПОРІВНЯННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ТА КОРМОВОЇ ЦІННОСТІ ЗЕЛЕНОЇ МАСИ КУКУРУДЗИ РІЗНИХ ГІБРИДІВ…….. 81

Калітаєв К. К., Лихач А. В. БІОТЕХНОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ РЕПРОДУКТИВНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СВИНОМАТОК У КРИТИЧНІ ФАЗИ ГЕСТАЦІЇ……... 85

Катеринич О.О. ГЕНЕТИКО-СЕЛЕКЦІЙНІ АСПЕКТИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ГЕНОФОНДУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА ПТАХІВНИЦТВА…… 88

Каркач П.М. ВПЛИВ ГЕНЕТИЧНОГО ВІДБОРУ КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ НА СТАН ЗДОРОВ'Я ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПТИЦІ…… 90

Качур А.С. ХІМІЧНИЙ СКЛАД БІОМАСИ ВЕРМИКУЛЬТУРИ ВИРОЩЕНОЇ НА СУБСТРАТІ З ВМІСТОМ ГІДРОЛІЗОВАНИХ ВІДХОДІВ СОЇ……. 92

Клопенко Н.І. ГЕНЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛОКАЛЬНИХ ПОРІД ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ У СИСТЕМІ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ……... 95

Кругляк О.В. ВПЛИВ ПОГЛИНАЛЬНОГО СХРЕЩУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИ КОРИСНИХ ОЗНАК У ТВАРИН УКРАЇНСЬКИХ МОЛОЧНИХ ПОРІД……..... 98
Лавринюк О.О., Сіхневич К.Й., Мудренко В.П. ЕПІГЕНЕТИЧНІ ТА ІМУНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОБРОБУТУ ТВАРИН У СИСТЕМІ СТАЛОГО АГРОВИРОБНИЦТВА……..... 101
Ластовська І.О., Борщ О.О. ЗНАЧЕННЯ ЗАСОБІВ МЕХАНІЗАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОМФОРТУ КОРІВ……**...** 104
Лесь С.А., Косіор Л.Т., Ластовська І.О. СТАН ТА РОЗВИТОК МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ…… 106
Ліскович В.А. ОБҐРУНТУВАННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА РЕЄСТРАЦІЇ КОНЕЙ…….. 109
Lisohurska D.V., Brindza J., Adamchuk L.O., Furman S.V. ENTOMOPHILOUS CROPS IN THE AGRICULTURAL LANDSCAPES OF UKRAINE AND THE EU: SPATIAL ASPECTS OF POLLINATOR FORAGE PROVISION…… 112
Люта І.М., ВПЛИВ ПОКАЗНИКІВ РОСТУ ТА РОЗВИТКУ ТЕЛИЦЬ НА СТАТЬ НАРОДЖЕНИХ ТЕЛЯТ……... 115
Лютих С.В. РЕПРОДУКТИВНА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОБИЛ: ОГЛЯД……... 118
Міщенко В.В., Мерзлова Г.В., БІОЛОГІЧНА ЦІННІСТЬ М'ЯСА МАЛЬКА КОРОПА ЗА ЗГОДОВУВАННЯ КОРМОВОЇ КОЕНЗИМВМІСНОЇ ДОБАВКИ……...…. 120
Мохначова Н.Б. ГЕНЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОДУКТИВНОСТІ БУРОЇ КАРПАТСЬКОЇ ПОРОДИ……...… 123
Надточій П.В., Малина В.В. ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ЗАСВОЄННЯ КУПРУМУ В ЖУЙНИХ ТВАРИН……...…….. 125
Недашківська Н.В., Осіпенко І.С. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТОВАРНОГО СУСІДСТВА В КОНТЕКСТІ ХАРЧОВОЇ БЕЗПЕКИ……...…. 128
Oleshko V.P., Trofymchuk A.M., Heiko L.M., PROSPECTS FOR THE SELECTION OF THE AUSTRALIAN REDCLAW CRAYFISH (CHERAX QUADRICARINATUS) TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF INDUSTRIAL AQUACULTURE……...….. 130
Петраш В.В. СЕЗОННІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА МОЛОЧНУ ПРОДУКТИВНІСТЬ І ЯКІСТЬ МОЛОКА КОРІВ…… 135
Помітун І.А., Косова Н.О., Паньків Л.П., Косов М.О., Косов В.О. СЕЛЕКЦІЙНО-ГЕНЕТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ІНСТЕНСИВНОСТІ РОСТУ ЯГНЯТ У ВІЦІ ДО ВІДЛУЧЕННЯ ВІД ВІВЦЕМАТОК……...…. 138
Пономарьов Ю.А., Шаповал О.Б. ОЦІНКА КОРІВ-ПЕРВІСТОК МОЛОЧНИХ ПОРІД ЗА ПРОМІРАМИ ТА ІНДЕКСАМИ БУДОВИ ТІЛА 140
Почукалін А.Є. ВТРАЧЕНИЙ ГЕНОФОНД УКРАЇНИ: УКРАЇНСЬКА СТЕПОВА БІЛА ТА УКРАЇНСЬКА СТЕПОВА РЯБА ПОРОДИ СВИНЕЙ 144
Рубан С.Ю., Шабаш М.Л. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АЗОТУ МОЛОЧНИМИ КОРОВАМИ ЗА ВМІСТОМ АЗОТУ СЕЧОВИНИ ТА СКЛАДОМ МОЛОКА……..……..... 147

Соболєва С.В., Соболєв О.І. ВПЛИВ ЗАМІНИ ЧАСТИНИ ЗЕРНОВИХ КОМПОНЕНТІВ У КОМБІКОРМІ БОРОШНОМ ІЗ ЯБЛУЧНИХ ВИЧАВОК НА РІСТ РЕМОНТНОГО МОЛОДНЯКА СВИНЕЙ……...…. 150
Ставецька Р.В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ «КОРОТКИХ ЛІНІЙ» У МОЛОЧНОМУ СКОТАРСТВІ..... 152
Старостенко І.С. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОДУКТИВНИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДНЯКУ КРОЛІВ ПОРОДИ СІРИЙ ВЕЛЕТЕНЬ ЗА РІЗНИХ УМОВ ВИРОЩУВАННЯ……..……. 155
Сторчак Ю.Г., Пундяк Т. О. ВИМОГИ ДО БЛАГОПОЛУЧЧЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН ПІД ЧАС ЇХ УТРИМАННЯ ЯК ОБОВ`ЯЗКОВІ СТАНДАРТИ ДЛЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ…….. 158
Стульник І.І., Сусол Р.Л. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕОБХІДНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТВАРИН ПРИ ВІДГОДІВЛІ МОЛОДНЯКУ ХУДОБИ ЗА «ЗЕРНОВОЇ» ТЕХНОЛОГІЇ…… 161
Судика В.В. ВИКОРИСТАННЯ ГЕНОМНОЇ СЕЛЕКЦІЇ У СВИНАРСТВІ 164
Титаренко І.В. ПРОДУКТИВНІ ПОКАЗНИКИ КОРІВ ЗАЛЕЖНО ВІД НАДОЮ УПРОДОВЖ ГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ…… 167
Ткаченко С.В. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ОЗНАКАМИ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ ЗА ПОПЕРЕДНЬОЇ ОЦІНКИ КОРІВ…… 169
Ткачова І.В. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ КОНЯРСТВА…… 171
Хабінець І.І. ВПЛИВ СЕЛЕНОМЕТІОНІНУ У СКЛАДІ КОМБІКОРМІВ НА ЗАБІЙНІ ЯКОСТІ ТА СТРУКТУРНИЙ СКЛАД ТУШІ КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ…… 174
Халак В.І. ПОЛІМОРФІЗМ ГЕНА РЕЦЕПТОРА МЕЛАНОКОРТИНУ (MC4R) ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ВІДТВОРЮВАЛЬНИМИ ЯКОСТЯМИ У СВИНОМАТОК ВЕЛИКОЇ БІЛОЇ ПОРОДИ УГОРСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ……...… 176
Халак В.І., Волощук В.М., Засуха Л.В. ВІДГОДІВЕЛЬНІ І М'ЯСНІ ЯКОСТІ МОЛОДНЯКА СВИНЕЙ ВЕЛИКОЇ БІЛОЇ ПОРОДИ ЗАРУБІЖНОЇ СЕЛЕКЦІЇ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З АКТИВНІСТЮ ДЕЯКИХ ФЕРМЕНТІВ СИРОВАТКИ КРОВІ……...…….. 179
Хмельничий Л.М. ОЦІНКА КОРІВ МОЛОЧНИХ ПОРІД ЗА ДОВІЧНОЮ ПРОДУКТИВНІСТЮ ЗАЛЕЖНО ВІД ЛАКТАЦІЇ ВИБУТТЯ..... 182
Холявська Т.Л., Уманець Д.П., Титарьова О.М. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПЕРЕПЕЛІВ ЗА СПОЖИВАННЯ НАСІННЯ ФЕНХЕЛЮ (*FOENICULUM VULGARE*) В СКЛАДІ КОМБІКОРМІВ…...……...…... 186
Tsekhmistrenko O., Shulko O., Baban V., Onyshchenko L. PLANT EXTRACTS' BIOLOGICAL EFFECT ON THE POULTRY ORGANISM...… 188
Цехмістренко С.І., Поліщук В.М., Поліщук С.А. БІОХІМІЧНІ ТА ГЕНЕТИЧНІ МАРКЕРИ СТРЕСОСТІЙКОСТІ У ПРОДУКТИВНИХ ТВАРИН……..…… 191
Чернюк С.В., Крижак М.С. ВПЛИВ ІНОКУЛЯЦІЇ LACTOBACILLUS НА ФЕРМЕНТАЦІЮ ТА СТАБІЛЬНІСТЬ КУКУРУДЗЯНОГО СИЛОСУ 194
Чернявський О.О. ВПЛИВ КОРМОВОЇ ДОБАВКИ НА РІСТ І ПРОДУКТИВНІСТЬ МОЛОДНЯКУ СВИНЕЙ…… 197

Черняк Б.С. ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖПОРОДНОГО СХРЕЩУВАННЯ БУГАЇВ ШВІЦЬКОЇ ПОРОДИ З МАТКАМИ ГОЛШТИНСЬКОЇ ПОРОДИ ЗА ОСНОВНИМИ СЕЛЕКЦІЙНИМИ ОЗНАКАМИ ПОТОМСТВА F_2…….…….. 199
Черняк Н.С. ФОРМУВАННЯ ІНДЕКСУ ОЗНАК ЗДОРОВ'Я КОРІВ ГОЛШТИНСЬКОЇ ПОРОДИ НА ОСНОВІ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ……..…….. 203
Шуляр А.Л., **Шуляр А.Л., Ткачук В.П.** СТАЛИЙ РОЗВИТОК ВІВЧАРСТВА І КОЗІВНИЦТВА В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ GREEN DEAL……...……. 206
Якубенко О.Б. ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ МОЛОКА РІЗНИХ ВИДІВ ТВАРИН……..….. 209

УДК 636.2. 082:612.017:612.664.3:636.09

ЧЕРНЯК Н.С., здобувач ступеня д-р філософії
Інститут розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця НААН

ФОРМУВАННЯ ІНДЕКСУ ОЗНАК ЗДОРОВ'Я КОРІВ ГОЛШТИНСЬКОЇ ПОРОДИ НА ОСНОВІ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ

Наведено результати геномної оцінки телиць голштинської породи за функціональними показниками здоров'я та відтворення. На основі оцінки прогнозованої передавальної здатності (PTA) розраховано комплексний Індекс ознак здоров'я (HTH), що включає тривалість продуктивного життя, рівень соматичних клітин та показники фертильності. Встановлено суттєву генетичну диференціацію бугаїв-плідників: виявлено лідерів (індекс HTH від 6,92 до 8,26), потомство яких вирізняється підвищеною резистентністю та відтворною здатністю, та аутсайдерів (HTH від -1,31 до -1,79) зі спадковою схильністю до маститів та зниженою фертильністю. Доведено доцільність використання індексу HTH як надійного інтегрального критерію у селекційних програмах для підвищення імунної стійкості та репродуктивної ефективності стада.

Ключові слова: голштинська порода, геномна оцінка, індекс ознак здоров'я (HTH), функціональні ознаки, продуктивне довголіття, рівень соматичних клітин, фертильність, бугаї-плідники.

Cherniak N. S., PhD student
Institute of Animal Breeding and Genetics named after M.V. Zubets of NAAS

FORMATION OF THE HEALTH TRAIT INDEX OF HOLSTEIN COWS BASED ON FUNCTIONAL TRAITS

Presents the results of the genomic evaluation of Holstein heifers based on functional traits of health and reproduction. Based on the Predicted Transmitting Ability (PTA), a comprehensive Health Trait Index (HTH) was calculated, integrating productive life, somatic cell score, and fertility traits. A significant genetic differentiation among sires was established: leaders (HTH index ranging from 6.92 to 8.26) whose progeny are characterized by increased resistance and reproductive capacity, and outsiders (HTH from -1.31 to -1.79) with a hereditary predisposition to mastitis and reduced fertility were identified. The study proves the feasibility of using the HTH index as a reliable integral criterion in breeding programs to improve the immune resistance and reproductive efficiency of the herd.

Keywords: Holstein breed, genomic evaluation, Health Trait Index (HTH), functional traits, productive longevity, somatic cell score, fertility, sires.

Для проведення геномної оцінки було сформовано експериментальну вибірку, до якої увійшли 54 телиці голштинської породи у двомісячному віці (базове господарство – ТОВ «Острійківське»). Відбір біологічного матеріалу здійснювали за допомогою спеціалізованої системи відбору зразків тканини з вушної раковини (TSU – Tissue Sampling Unit). Цей метод забезпечує високу якість ДНК-матеріалу та мінімізує ризик контамінації зразків. Безпосереднє генотипування та аналіз відібраних зразків проводили на базі міжнародної сертифікованої генетичної лабораторії «Neogen» (США). Усі досліджувані селекційні показники були отримані за результатами офіційної геномної оцінки

та представлені у стандартизованих одиницях прогнозованої передавальної здатності (PTA – Predicted Transmitting Ability).

Для інтегральної оцінки функціональних властивостей та загального статусу здоров'я тварин розраховували Індекс ознак здоров'я (HTH – Health Trait Index), адаптований із системи розрахунку комплексного індексу TPI (США). Цей індекс обчислювали як зважену суму геномно оцінених показників відтворення, довговічності та стану вимені за такою формулою:

$$HTH=(-1{,}1\times SCS)+(1{,}5\times DPR)+(1{,}4\times PL)+(1{,}0\times HCR)+(0{,}8\times CCR),$$

де: SCS – рівень соматичних клітин у молоці; DPR -темп запліднення дочок; PL – тривалість продуктивного життя; HCR – заплідненість телиць; CCR – заплідненість.

У проведених дослідженнях встановлено, що нащадки бугая Елькгарта 3148929453 відзначалися найвищими значеннями Індексу ознак здоров'я (HTH = 8,26), що свідчить про їхній покращений загальний фізіологічний стан і підвищену генетично детерміновану стійкість до захворювань (табл 1).

Таблиця 1 − **Індекс ознак здоров'я за функціональними ознаки** *($\bar{x}$ ± S.E)*

Кличка бугая	HTH	Функціональні ознаки:				
		продук-тивне життя, міс	соматичні клітини, бал.	темп запліднення дочок, %	заплідне-ність корів,%	заплідне-ність дочок,%
Елькгарт 3148929453 (n=9)	8,26	3,80 ± 1,38	2,57 ± 0,1	0,63 ± 1,21	3,04 ± 0,28	2,23 ± 0,36
Боса 1339112680 (n=10)	-1,79	2,02 ± 1,24	2,98 ± 0,17	-0,9 ± 0,82	-0,28 ± 0,32	-0,36 ± 0,27
Пінбалл 13353753 (n=13)	3,54	2,92 ± 1,02	2,79 ± 0,10	0,38 ± 0,47	1,55 ± 0,24	0,51 ± 0,19
Мажордомо 13353511 (n=4)	-1,31	2,70 ± 1,25	2,83 ± 0,10	-0,8 ± 0,58	-0,10 ± 0,52	-0,85 ± 0,39
Пассворд 13638215 (n=7)	1,17	2,19 ± 0,86	3,00 ± 0,11	0,44 ± 1,05	0,70 ± 0,54	0,04 ± 0,47
Старджак 3138498788 (n=11)	6,92	3,35 ± 1,06	2,90 ± 0,11	1,44 ± 0,95	2,81 ± 0,50	0,91 ± 0,18

Крім того, потомство цього плідника характеризувалося тривалішим продуктивним життям (PL) - у середньому на +3,8 місяця більше, ніж базове середнє значення по популяції голштинської породи. Рівень соматичних клітин (SCS) у молоці дочок Елькгарта 3148929453 був достовірно нижчим (2,57) порівняно з нащадками інших плідників. Їхні репродуктивні показники також суттєво перевищували середні значення: темп запліднення дочок (DPR) становив 2,23%, а заплідненість корів (CCR) – 3,04 %, що беззаперечно вказує

на вищу відтворну здатність та стійку генетичну перевагу за комплексом функціональних ознак.

Високими показниками здоров'я та відтворної здатності вирізняються дочки бугая Старджака 3138498788, що підтверджується високим значенням Індексу ознак здоров'я (НТН = 6,92). Це свідчить про значний генетичний потенціал плідника щодо передачі стійкості до захворювань. Додаткова тривалість продуктивного життя (PL) тварин цієї групи становить +3,35 місяця, що вказує на добру експлуатаційну збережуваність у стаді. Рівень соматичних клітин у молоці (SCS = 2,90) залишається в межах фізіологічної норми. Репродуктивні показники потомства Старджака 3138498788 також є високими: темп запліднення дочок (DPR) становить 1,44%, заплідненість корів (CCR)- 2,81%, а телиць (HCR) – 0,91%. Поєднання низького рівня SCS із чудовими показниками фертильності свідчить про збалансований тип спадковості. Таким чином, Старджак 3138498788 може бути широко рекомендований для використання в селекційних програмах, спрямованих на підвищення імунної резистентності та підтримання відтворної здатності в умовах інтенсивного виробництва.

Позитивне значення індексу ознак здоров'я (НТН = 3,54) встановлено і в нащадків бугая Пінбалла 13353753. Такий результат зумовлений гармонійним поєднанням низького рівня соматичних клітин (SCS = 2,79) та задовільних показників фертильності: темп запліднення дочок (DPR) становить 0,38%, заплідненість корів (CCR) – 1,55%, а телиць (HCR) – 0,51%. Отримані дані дають підстави розглядати Пінбалла 13353753 як перспективного плідника для підтримання імунної стійкості та репродуктивної ефективності у наступних поколіннях стада.

Натомість потомство бугая Пассворда 13638215 характеризується лише середнім рівнем індексу здоров'я (НТН = 1,17). Водночас у цієї групи спостерігається тривожне зниження стабільності репродуктивних параметрів: темп запліднення дочок (DPR) становить 0,44 %, а заплідненість телиць (HCR) – лише 0,04%. Крім того, підвищений рівень соматичних клітин (SCS = 3,00) у дочок цього бугая свідчить про зростання ризику розвитку субклінічних маститів, що є вкрай негативним чинником для збереження здоров'я молочної залози та забезпечення стабільної продуктивності.

Найнижчий Індекс ознак здоров'я (НТН = -1,79) зафіксовано у нащадків бугая Боса 1339112680. Вони вирізняються найгіршими репродуктивними показниками серед усіх досліджуваних генотипів: темп запліднення дочок (DPR) становить -0,90 %, заплідненість корів (CCR) – (-0,28%), а телиць (HCR) – (-0,36%). Крім того, у потомства цього плідника виявлено підвищений рівень соматичних клітин у молоці (SCS=2,98), що свідчить про знижений імунний статус і високу схильність до маститів.

Аналогічну негативну тенденцію демонструють дочки бугая Мажордомо 13353511 які також відзначалися від'ємним значенням Індексу ознак здоров'я (НТН = -1,31), що прямо вказує на їхню спадкову схильність до проблем зі здоров'ям та знижену імунну стійкість. Репродуктивні показники цієї групи також виявилися суттєво погіршеними: темп запліднення дочок (DPR) становив

-0,80 %, заплідненість корів (CCR) (-0,10 %), а заплідненість телиць (HCR) -(-0,85%). Сукупність цих результатів свідчить про обмежену доцільність використання спермопродукції цього плідника у відтворенні, оскільки його генетичний потенціал не сприяє формуванню імунологічно стійкого та репродуктивно ефективного потомства.

Загалом, результати дослідження підтверджують, що використання бугаїв з високим індексом ознак здоров'я сприяє підвищенню імунної резистентності та репродуктивної ефективності стада, тоді як відбір за продуктивністю без урахування функціональних показників може призвести до погіршення здоров'я корів. Отримані дані підтверджують доцільність включення комплексного індексу здоров'я до селекційних програм як інтегрального критерію оцінки бугаїв. Особливу увагу рекомендується приділяти плідникам із високими значеннями НТН у поєднанні з позитивною динамікою за показниками фертильності, соматичного здоров'я та тривалості життя.

Висновок. Загалом, результати проведеного дослідження переконливо доводять, що Індекс ознак здоров'я (НТН) є надійним та високоінформативним інтегральним критерієм для оцінки генетичного потенціалу бугаїв-плідників. Встановлено виразну генетичну диференціацію плідників за їхнім впливом на імунну стійкість та репродуктивну ефективність стада.

УДК 636.3 (32/.38/39) / 631.1

Шуляр А. Л., канд. с.-г. наук
Шуляр А. Л., канд. с.-г. наук
Ткачук В. П., канд. с.-г. наук
Поліський національний університет
alyonashulyar7@gmail.com, kvitkashu777@gmail.com, v.tkachuk75@gmail.com

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ВІВЧАРСТВА І КОЗІВНИЦТВА В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ GREEN DEAL

У роботі розглядаються перспективи сталого розвитку вівчарства і козівництва в Україні з урахуванням принципів Європейського зеленого курсу та адаптації кращих європейських практик до національних умов. Особлива увага приділяється екологізації виробництва, підвищенню добробуту тварин, розвитку органічного сектору та скороченню вуглецевого сліду галузі. Обґрунтовується роль цих підгалузей як чинників продовольчої безпеки, збереження сільських територій і формування конкурентоспроможної продукції з високою доданою вартістю.

Ключові слова: стале тваринництво, вівчарство, козівництво, європейські стандарти, зелений курс.

Shuliar A. L., candidate of agricultural sciences
Shuliar A. L., candidate of agricultural sciences
Tkachuk V.P., candidate of agricultural sciences
Polissia National University